

משרד הרווחה והביטחון החברתי
משרד החינוך
משרד הבריאות
משרד העלייה והקליטה
המשרד לביטחון לאומי

מחווון צרכים קריטיים: ילדים ובני נוער

לשימוש בשעת משבר וחירום

מלחמת 'חרבות ברזל' - אוקטובר 2023

מחווון זה הוכן בשיתוף

בבוקר יום שבת 7 באוקטובר 2023, פתח ארגון החמאס במתקפת פתע על עוטף עזה. במתקפה רצחו מחבלים מארגון הטרור ושותפיהם 1,400 אזרחים ישראלים וזרים וחסטפו לפחות 243 בני אדם. אירוע נורא זה פתח את מלחמת 'חרבות ברזל'. כבר עתה, כחודש לאחר פתיחת המלחמה, הביאה המלחמה לנפגעים רבים מאוד בגוף ובנפש, למאות אלפי עקורים ישראלים ולפגיעה נרחבת ברכוש ובפרנסה של אנשים. מדובר באירוע חסר תקדים בהיסטוריה של המדינה ובאתגר חסר תקדים בטבעו ובהיקפו לשירותי הרווחה.

מחווון זה מבוסס על הידע המצוי בנוגע להשפעת עיתות משבר וחירום ומצבים בלתי שגרתיים על ילדים ובני נוער. מטרת המחווון היא אפוא להפנות זרקור למאפיינים, לצרכים ולכוחות שיש לתת עליהם את הדעת במצבים אלו על רקע מלחמת "חרבות ברזל". עם זה לכל מצב חירום יש מאפיינים ייחודיים העלולים להקשות על השירותים ועל אנשי המקצוע לספק מענה מיטבי. לכן איסוף מידע שיטתי יסייע לאנשי המקצוע ולרשויות לבנות מפת צרכים שתשרת אותם בגיבוש המענים לילדים, לבני הנוער ולמשפחותיהם.

חשוב לזכור כי למשפחות שונות מאפיינים ייחודיים, ועל כן ייתכן גם שוני בהשפעות מצב החירום עליהן. מלבד זאת המשפחות מצויות במעגלי השפעה שונים זה מזה של מצב החירום עצמו – יש מי שנפגעו ישירות, יש מי שעדיין נתונים לאיום ממשי בפגיעה, ויש מי שנפגעה שגרת חייהם, אך ללא איום ממשי לפגיעה בהם בשלב זה. לכן יש להשתמש ברשימה זו כמעין מפת דרכים, אך היא אינה תחליף לעין מקצועית בוחנת ולהיכרות אישית עם הילדים והמשפחות.

כמו כן יש לשים לב אם מתעוררים צרכים חדשים בקרב ילדים שהיו מוכרים לאנשי המקצוע במענים במימון תוכנית 360° – התוכנית לילדים ולנוער בסיכון (להלן: התוכנית) או בקרב ילדים שלא היו מוכרים לאנשי המקצוע בתוכנית, אולם בשל המשבר חל שינוי לרעה במצבם.

חלק א: פרטים דמוגרפיים

נושא	שאלה	תשובה
ממלא הטופס	תפקיד ממלא הטופס	רשימת תפקידים
יישוב	יישוב מוצא של הילד	רשימת יישובים
מסגרת המילוי	מסגרת מילוי הטופס	☐ מקום המגורים הקבוע של הילד ☐ מקום מגורים זמני של הילד (למשל, מלון או קרובי משפחה) ☐ אחר
גיל	שנת לידה	רשימת שנים
מגדר	מגדר	☐ בן ☐ בת ☐ אחר
אוכלוסייה	קבוצה באוכלוסייה	☐ יהודי חילוני ☐ יהודי דתי ☐ יהודי חרדי ☐ ערבי מוסלמי ☐ ערבי נוצרי ☐ בדואי ☐ דרוזי ☐ צ'רקסי ☐ אחר

חלק ב: מאפיינים משפחתיים ואישיים

נושא	שאלה	תשובות	אם סומן "כן" – מידע נוסף
אובדן, פגיעה פיזית או מינית, איום בפגיעה פיזית או מינית	האם הילד חווה אובדן של אדם קרוב במהלך המלחמה?	כן לא לא	☐ בן משפחה גרעינית ☐ בן משפחה מורחבת ☐ חבר קרוב ☐ דמות משמעותית אחרת:-----
	האם בן משפחה של הילד נפגע פיזית או מינית, נחטף או הוכרז כנעדר במהלך המלחמה?	כן לא לא	☐ בן משפחה גרעינית ☐ בן משפחה מורחבת
	האם הילד נפגע פיזית או מינית במשך המלחמה?	כן לא לא	☐ לא ידוע/ בבדיקה
משק הבית והמשפחה	האם בן משפחה גרעינית של הילד גויס לצבא או לכוחות הביטחון?	כן לא לא	☐ אחד ההורים ☐ שני ההורים או הורה יחידני ☐ אח או אחות
	האם הורי הילד נעדרים היעדרות ממושכת מן הבית עקב מילוי תפקיד חיוני (כמו צוות רפואי, עובדי רווחה ועבודה במפעל חיוני) או מסיבה אחרת (כמו התנדבות, טיפול בבן משפחה / חבר ושעות עבודה בהיקף חריג)?	כן לא לא	☐ לא ידוע/ בבדיקה ☐ אחד ההורים ☐ שני ההורים או הורה יחידני
	האם הילד ומשפחתו פונו או התפנו מביתם?	כן לא לא	☐ פינוי על ידי המדינה ☐ פינוי עצמאי
	האם במשך המלחמה חל שינוי במצב המשפחתי של הורי הילד (כמו גירושים, פְרְדה ונישואים)?	כן, פרט: -----	☐ לא ידוע/ בבדיקה
	האם במשך המלחמה חל שינוי בהרכב משק הבית שבו מתגורר הילד (שינוי במספר או בהרכב הנפשות בבית, ארגון מחדש של אכלוס החדרים וכדומה)?	כן, פרט: -----	☐ לא ידוע/ בבדיקה
	האם ישנן מוגבלויות של הילד או ההורים (פיזיות, קוגניטיביות, נפשיות)?	כן לא לא	☐ ילד עם מוגבלות ☐ אחד ההורים או שניהם עם מוגבלות

חלק ג: מצבי סיכון (לפי תחומי חיים)

תחום חיים	סמנים	כן לא לא ידוע/ בבדיקה
קיום פיזי, בריאות ואפשרות להתפתחות	האם יש קושי בסיפוק צורכי היום-יום הפיזיים של הילד: מזון, ביגוד, השגחה, תנאים תברואתיים וקבלת טיפולים רפואיים ואחרים?	
	האם יש קושי בשמירה על הביטחון הפיזי של הילד או משפחתו?	
	האם יש קושי של הילד או המשפחה בתחום הדיור (ביתם נפגע / נהרס, אין להם מקום מגורים קבוע וכדומה)?	
השתייכות למשפחה	האם יש קושי מצד ההורים לספק מענה לצרכים הרגשיים של הילד?	
הגנה מפני אחרים	האם ידוע או יש חשד שהילד נפגע או עד לכגיעה פיזית או מינית או רגשית במשפחה?	
	האם ידוע או יש חשד שהילד נפגע או עד לכגיעה פיזית או מינית או רגשית מזרים (כולל במדיות החברתיות)?	
למידה ורכישת מיומנויות	האם הילד משתתף בלמידה או בפעילויות אחרות שמציעים לו?	
	האם עומדים לרשות הילד אמצעים ללמידה (ציוד טכנולוגי ותנאים פיזיים ללמידה מקוונת, ציוד משרדי ללמידה פיזית, אפשרות להגיע למסגרת הלימודים וכדומה)?	
	האם הילד מבטא קשיים בתחום הלימודי ו/או ההתפתחותי?	
השתייכות והשתלבות חברתית	האם הילד מבטא בדידות, מסתגר או מתקשה בשמירה על קשרים חברתיים?	
	האם הילד סובל מדחייה חברתית או מהצקות (כולל במדיות החברתיות)?	
רווחה ובריאות רגשית	האם הילד מגלה מצוקה רגשית חריגה (ירידה במצב הרוח, חרדה, סימני אובדנות, התקפי זעם) ו/או נסיגה התפתחותית (למשל, חזר להרטיב או הפסיק לדבר)?	
הגנה מפני התנהגויות סיכון	האם הילד מתנהג באופן שמסכן את עצמו או אחרים בסביבתו (בריחות, שוטטות, שימוש בסמים או באלכוהול, עישון, התנהגות מינית מסתכנת, התנהגות עבריינית)?	

להערכתך, מה רמת הסיכון הכללית של הילד?	לא במצב סיכון	סיכון נמוך – מניעה	סיכון במורכבות נמוכה	סיכון במורכבות גבוהה	סכנה – קצה הרצף
--	---------------	--------------------	----------------------	----------------------	-----------------

חלק ד - כוחות

במידה רבה במידה מועטה כלל לא	תחום
	<p>כוחות אישיים: אופטימיות (למשל, בעל הסתכלות חיובית על החיים), תושייה ועצמאות (למשל, יכולת להתמודד ולהשיג מטרות בדרכים מגוונות), הסתגלות וגמישות (למשל, יכולת להתמודד עם מצבים מורכבים או מצבי לחץ ויכולת להתאושש מהם ולתפקד בהתאם)</p>
	<p>כוחות בין-אישיים: יכולת אמפתית (למשל, הבעת חמלה, דאגה ואכפתיות לאחר, הצעת עזרה או ניסיון לנחם ילד אחר), יכולת לבקש ולקבל עזרה (למשל, פנייה לקבלת עזרה בעת צרה, גיוס תמיכה לסיוע בפתרון בעיות)</p>
	<p>כוחות משפחתיים וסביבתיים: גמישות משפחתית (יכולת של המשפחה להשתנות ולהסתגל לנסיבות ואירועי חיים ולהתמודד עימם), קהילה ורשתות חברתיות תומכות (למשל, לכידות וסולידריות קהילתית)</p>